

Pirjo Kekäläinen, työsuojelupäällikkö, Helsingin Yliopisto

Opiskelu

Valmistuin ylioppilaaksi -86 Iisalmessa ja sitten kävin kemian laboranttikoulua yhden vuoden Kuopiossa. Kemia ja biologia olivat aina kiinnostaneet ja sitten hain ympäristötieteelle Kuopioon, ja aloitin siellä vuonna -88. Valmistuin -94 maisteriksi, -97 sain filosofian lisensiaatin paperit ja väittelin 2009 filosofian tohtoriksi.

Kun aloitin niin työhygieniä oli suuntautumisvaihtoehto, nimeltään tuolloin teollisuus- ja työhygieniä. Itse asiassa minun maisteriopintojen kokonaisuus oli ympäristönsuojeluteknikka, koska graduni tein saastuneista maa-alueista. Olin kuitenkin käynyt kaikki työhygienian kurssit.

Työ

Sain töitä vuonna 1994, joka oli lamavuosi. Kokotin Helmi kyseli sisäilmakurssin viimeisissä harjoitustöissä, että "mites sun opinnot ja muut" ? Helmi oli juuri saanut rahoitusta Valtion Työsuojelurahastosta työpaikkojen radonmittaustutkimukseen. Sitten hän soitti ja sanoi, että "nyt on rahat saatu, tuutko töihin". Työ oli yliopiston ympäristötieteen laitoksella ja olin siellä vuoden -97 loppuun tutkijana, assarina ja tuntiopettajana. Sain tehtyä lisurin, ja sitten menin Keuhkovammaliiton Joensuun toimipisteen sisäilmaan liittyvään ESR-hankkeeseen projektipäälliköksi.

Samassa työpaikassa oli tuolloin Tuomaisen Marja. Siellä olin vain vuoden ja vuoden -98 lopussa huomasin, että Työterveyslaitos hakee Arinatielle äitiyslomasijaista Lappalaisen Sannalle. Minut valittiin Sannan sijaiseksi työhygieenikonimikkeellä. Kun se sijaisuus loppui, niin Heikkilän Pirjo siirtyi Työterveyslaitoksen päätaloon epidemiologian ja biostatistiikan osastolle ja sain Pirjon työhygieenikon "viran". Olin Työterveyslaitoksella 2011 maaliskuuhun asti, ensin työhygieenikkona. Alussa tein työhygieenikon töitä laidasta laitaan, mutta paljon sisäilmaan liittyviä hommia. Kun tulin ekan äitiysloman jälkeen takasin töihin 2001, niin Niemelän Raimo ja Reijulan Kari ottivat minut keskusteluun työnkuvasta. He olivat saaneet Tekesiltä ison tutkimusrahan Tuottava toimisto 2005 - hankkeeseen ja kysyvät, että kiinnostaisko projektipäällikön homma. Sanoin että kiinnostaa, kiitos, ja sen jälkeen en enää työhygieenikoksi palannukaan, vaan olin tutkija- ja erikoistutkijanimikkeillä erilaisissa projekteissa.

Tuottava toimisto oli sisäilmaa ja tuottavuutta. Hongiston Valtterin ryhmä Turusta oli siinä myös mukana. Sitten vuonna 2009 väänsin vanhan väitöskirjan rippeet kasaan. Vuosien 2010-2011 kieppeillä minusta rupesi tuntumaan, että kohta rupeaa väki vähenemään Työtökselläkin ja tulevaisuus ei välttämättä kaikilta kannoilta näyttänyt lupaavalta. Huomasin Hesarissa ilmoituksen tästä Helsingin yliopiston työsuojelupäällikön paikasta. Kutsuivat haastatteluun ja ottivat töihin. Olen ollut tässä työssä vajaa kahdeksan vuotta. Työsuojelupäällikön tehtävä on sellainen, ettei tarvitse hakea rahatuksia eikä kirjoittaa raportteja.

Yliopistolla on tällä hetkellä noin 8000 työntekijää. Sillon kun aloitin, heitä oli noin 8500. Työsuojeluorganisaatio on sellainen, että olen työnantajan palkkaama työsuojelupäällikkö ja tukena on kahdeksan työsuojeluvaltuutettua, joille on määritelty työstä vapautukset 20-50 % riippuen työsuojelualan koosta. Meillä on neljä kampusta ja neljä kampustyösuojelutoimikuntaa sekä yliopiston yhteinen työsuojelutoimikunta. Pyöritän kokouksia, työterveyshuollon kanssa teemme työpaikkaselvityksiä ja siihen liittyvät riskien arvioinnit ennen työpaikkaselvityksiä. Vuosien kuluessa minulle on tullut myös päihdeyhdyshenkilön tehtävät ja syksyn 2018 aikana minut nimettiin myös yhdeksi häirintäyhdyshenkilöksi, joten luonnontietelijästä on tullut myös psykologi. Yliopiston turvallisuusorganisaatiossa olen kolmas operaatiopäällikkö, jos jotain isompaa hässäkkää tapahtuu.

Työpaikkaselvityksiä tehdään lakisäätteissä aikataulussa. Kaikki altisteiset paikat on kolmen vuoden ja muut viiden vuoden syklissä. Olemme panostaneet siihen, että esimiehet ja johtajat saavat työpaikkaselvityksestä irti tarpeellisen tiedon ja että työterveyshuolto tuo heille myös jotain kättä pidempää kuin pelkkää sairaudenhoitoa.

Kemikaalit aiheuttavat haasteita, koska meillä on eläinlääketieteellinen, lääketieteellinen, maa- ja metsätieteellinen, bio- ja ympäristötieteellinen sekä matemaattisluonnontieteellisen kemian ja fysiikan osastot, lisäksi erillisiä laitoksia kuten Suomen molekyyli tekniikan ja Biotekniikan instituutit.

Tietysti psykososiaalinen kuormitus on oma tekijänsä, joka on varmaan suurin tekijä tällasessa organisaatiossa. Yksikössämme on toinen henkilö jonka päävastuulla on hoitaa näitä häirintään ja kiusaamiseen ja henkiseen kuormittamiseen liittyviä asioita.

Meillä oli viime kesänä urakka kemikaalirekisteriin liittyen. Rekisteriin on kirjattu nyt yli 13 000 kemikaalia ja eri kemikaaliastioita yli 98 000 kpl. Kemikaalirekisteri on ollut murheenkryyni vuosia, koska kaikki eivät ole ottaneet sitä käyttöön siinä määrin kun olisi pitänyt. Kemikaalien lukumäärä on hirvittävän suuri, mutta käyttömäärät kerrallaan saattavat olla hyvin pieniä.

Aiempaa työympäristöriskiarviointiohjelmaa ei käytetty ja kehitimme uuden sähköisen mallin STM:n lomakkeiden perusteella. Toki se ei kata kuin pääpiirteittäin koottuna kemikaalien riskiarvioinnit. Minulla on edelleen hyviä tuttuja Työterveyslaitokselta, joiden kanssa tänä syksynä (2018) käynnistyi kemikaaliriskiarviointityöpaja kutsutuille laboratoriohenkilöille. Beatrice Bäckin kanssa se suunniteltiin ja Pii Taxellin kanssa vietiin se loppuun. Onnettomuuksia ja vaaratilanteita tietysti syntyy ja kansainvälistyvä porukka aiheuttaa myös omia haasteitaan.

Yliopiston johto on suhtautunut hyvin ja esimerkiksi viime kesän kemikaalirekisterin käyttöönottamisen avuksi saimme palkata 8 opiskelijaa kolmeksi kuukaudeksi, jotta se saadaan kuntoon.

Työssäoppiminen

Tässä työssä täytyy opiskella koko ajan, että pysyy kärryllä. Minulla on hyvät mahdollisuudet päivittää tietojani ja taitojani. On pakko pysyä ajan tasalla, koska talo on täynnä asiantuntijoita, joilla on hyvät tiedot ja joille voi asettaa kysymyksiä. On pakko lukea ja opiskella. Minulla ei itselläni aika riitä yliopiston henkilöstön koulutukseen, joten käytän pääasiassa Työtiksen porukkaa.

Edeltäjäni eläköityi puoli vuotta minun palkkaamisen jälkeen, joten olin useamman kuukauden ns. perehtymässä. Hän kehotti menemään työpaikkaselvityskierroille tutustumaan tiloihin, ihmisiin ja paikkoihin sekä työterveyshuoltoon. Ensimmäiset kaksi-kolme vuotta yritin aina mennä työpaikkaselvityksiin mukaan. Mielenkiintoisimmat paikat ovat tietysti Kilpisjärven biologinen tutkimusasema ja Värriön sekä Tvärminnen tutkimusasemat! Talvikautena kun on täysi rumba päällä, niin lokakuun alusta toukokuun loppuun menee kaksi - kolme päivää viikosta, että en edes käy omassa toimipisteessä. Minullahan ei ole ollut kolmeen vuoteen enää työhuonetta eikä nimettyä työpistettä, olen täysin mobiiliduunari.

Onnistumisia

Väitöskirjan vihdoin valmiiksi saaminen oli hyvä juttu. Hyvät fiilikset tuli myös Tuottava toimisto 2005 -projektista. Meillä oli tosi hyvä porukka ja minun mielestä teimme mielenkiintosta tutkimusta. Se saatiin kunnialla loppuun. Yksittäinen mielessä pysyneistä tilanteista on se, että pääsin tekemään presidentin kanslian sisäilmatutkimusta Työtiksen aikana. Se oli kiva kokemus.

HY:n puolella on kemikaalirekisterin ja riskienarvioinnin eteenpäin vieminen ja niissä onnistuminen, ja sitten myös savuttomuuden edistäminen täällä yliopistolla.

Olen järjestänyt kolme vuotta kampusten välistä kilometrikisaa ja se on ollut mukavaa työntuunaamista. Siinäkin on tutustunut taas uusiin ihmisiin.

Haasteita

Haasteellista työtä on ollut myös. Jälkeenpäin ajatellen, minua opetti paljon väitöskirjatyön radonmittausten tekeminen Puolustusvoimien tiloissa. Nuorena naistutkijana sai miettiä, että mitähän tässä tekee, piti opetella organisoimaan aikataulut ja oli vaan sanottavaa, että nyt tehdään näin ja näin. Enhän minä olisi saanut niitä tutkimuksia tehtyä, kun tuntui, että me istuttiin koko ajan sotkussa kahvimunkilla!

Nykyisestä työssä, pari vuotta sitten käydyt yt:t olivat raskaita aikoja, kun sai kuulla kaikenlaista ja tukea piti järjestää henkilöstölle.

Mutta tositilanteeseen jouduin silloin, kun muutama vuosi sitten pari nuorta suunnitteli iskua päärakennuksen tiloihin ja sitten vielä samana yönä yksi työntekijä löytyi laboratorion aamulla kuolleena. Turvallisuuspäällikkö soitti keskellä yötä ja sitten tehtiin töitä siitä eteenpäin myöhään iltaan.

Koulutuksesta

Yliopiston koulutuksissa olleet työhygienian kurssit 1 ja 2 olivat hyviä, koska kävimme työpaikoilla. Kun sitten Työterveyslaitoksella tein työympäristöselvityksiä, niin huomasi, että koulutus antoi ihan hyvän pohjan. Toinen kurssi mikä jäi mieleen oli Teollisuusilmanvaihto ja myös sisäilmakurssi, joka oli aika uusi silloin 90-luvun alussa. Minulla oli hyvä tilanne kun Työtiksellä olin mukana myös työterveyslääkärien ja -hoitajien erikoistumiskoulutuksissa, joissa tehtiin työhygieenisia selvityksiä. Lisäksi ihmisen biologian ymmärtäminen on hyödyksi tässäkin ammatissa.

TTH-yhteistyö

Yritysten yhteistyötä työterveyshuollon kanssa tulisi kehittää siten, että työterveyshuoltohenkilöstön koulutuksessa pitäisi korostaa ymmärtämään omaa yritystään, jonka kanssa tehdään yhteistyötä. Henkilöt vaihtuvat joskus melko tiheään, joten se ei ole helppoa. Ymmärtäminen helpottaisi todella paljon työsuojelutyötä, ettei tarvitse kaikkea ihan perusteellisesti selittää. Esimerkkinä, että kysytään "nyt teillä on kaliumsyaniidia tässä laboratoriossa, eihän siellä voi työskennellä ja onko nyt kaikki mahdollinen tehty turvallisuuden eteen?", ja sitten ei muisteta kysyä, että kuinka paljon sitä käytetään vuodessa.

Tällaisista riskinarviointiin liittyvistä asioista olen useamman kerran vääntänyt kättä työterveyslääkärin ja tiimin kanssa. Asiat pitää olla kunnossa, mutta laajemman kokonaisuuden ymmärtäminen riskienarvioinnissa pitää olla hanskassa.

Santosen Tiinan lopputyön tekijä teki kemian osaston henkilöstölle kyselyn siitä, mikä on tuntemus kemikaaliturvallisuudesta. Lopputulos oli, että henkilöstö tietää mitä he tekevät kemikaalien kanssa, esimiehetkin tietävät pääpiirteittäin, mutta työterveyshuolto ei tiedä ollenkaan. Työterveyshuolto hämmästyti tutkimuksen tuloksista, mutta tähän kuvaa ihan oikeaa tilannetta, henkilöt tietää mitä he tekevät. Työterveyshuolto ei voikaan tietää kaikkea sitä mitä tutkijat päivittäin tekivät. Tutkimusaiheet vaihtuvat ja sitä mukaan kemikaalien käyttö vaihtuu. Meillä oli ihan hyvä keskustelu tästä meidän työterveyshuollon kanssa.

Seuran toiminta

Seuran koulutustilaisuuksista on ollut hyötyä erityisesti kun siellä pääsee keskustelemaan näistä työasioista kollegojen ja samanmielisten ihmisten kanssa. Siellä voi kysellä vinkkejä ja ainahan sieltä jotain uutta käsitellään ja on mielenkiintoista kuunnella mitä muualla tapahtuu.

Pirjo, jämäkkä työsuojelupäällikkö